

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
TER BESLUITVORMING

Aan DO Desinformatie
Van IWG Desinformatie

Datum
8 juli 2020
Kenmerk

nota

Informatie deling in het EU Rapid Alert System (RAS)

Aanleiding

(10)(2a)

Advies/actie

- Akkoord gaan met het volgende voorstel over informatie delen in het RAS:
 - Intensiever informatie delen over acties van sociale media bedrijven en kennis die uit wetenschappelijke bronnen komt.
 - Informatie delen over Nederlandse voorbeelden: Op het gebied van Covid-19 het wekelijkse ongerubriceerde deel uit het MID, alsmede openbare voorbeelden van debunks door overheidsorganisaties.

Kern

Een van de drie actielijnen van de Nederlandse aanpak is informatiepositie verstevigen. Dit doen we o.a. door deel te nemen aan internationale samenwerkingsverbanden zoals het RAS waarin informatie en best practices gedeeld worden. Dit betekent ook dat we als Nederland in deze systemen zelf actief informatie delen.

(10)(2a)

Voorstel voor meer informatiedeling

Binnen deze kaders van het risico dat informatie openbaar wordt kan er toch informatie gedeeld worden op de volgende gebieden:

- Informatie over beleid van sociale media bedrijven: Nederland heeft veel contact met sociale mediabedrijven, niet alle EU LS hebben dit. De informatie die wij van de bedrijven krijgen, zoals informatie over nieuwe beleid, kan actiever in het RAS gedeeld worden.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Pagina 1 van 4

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Datum
8 juli 2020

Kenmerk

- Informatie over wetenschappelijke inzichten: Met de kennisupdate maakt BZK iedere 3 weken een overzicht van kennis ontwikkelingen op het gebied van desinformatie. De relevante onderzoeken die we hieruit tegen komen kunnen actiever gedeeld worden in het RAS.
- Informatie over Nederlandse voorbeelden: Het Nederlandse beleid is dat het benoemen van desinformatie als dusdanig primair geen taak is van de overheid. Dit is primair een taak van journalisten en wetenschapper. Toch kan het volgende gedeeld worden:
 - De wekelijkse overzicht belangrijkste trends uit het MID. Dit deel van het MID is ongerubriceerd. Belangrijk is dat er duidelijk verwezen wordt naar de bron van een eventuele fact-check of desinformatie bestempeling. Het moet duidelijk zijn dat het een andere actor is dan de overheid die deze conclusie heeft getrokken. Hiermee geven we wel een overzicht van de belangrijke fact-checks en verhalen die in de Nederlandse media rondgaan over Covid-19. Zie de bijlage voor een overzicht van de ongerubriceerde MID delen tot nu toe.
 - De openbare voorbeelden van debunks door een overheidsinstantie. Indien een overheidsinstantie op haar eigen sociale media kanalen een verhaal fact-checkt/tegenspreekt kan dit in het RAS gedeeld worden. Dit is dan immers openbare informatie. Voorbeeld zijn de 'debunks' die gedaan zijn tijdens de Covid-19 crisis.

Toelichting

Oorspronkelijk was het doel van het Rapid Alert System om een systeem te hebben voor het delen van snelle waarschuwingen tussen lidstaten over desinformatiecampagnes. In Nederland is het Point of Contact om die reden bij het Nationaal Crisiscentrum belegd vanwege de permanente bereikbaarheid en de goede interdepartementale inbedding. Hiervoor is een interdepartementale procedure afgesproken mocht er sprake zijn van een alert.

Inmiddels is het Rapid Alert Systeem verder omgevormd naar een besloten online platform voor EU-lidstaten en EU-instellingen om informatie, analyses, kennis en goede voorbeelden te delen. Zo is er een speciale Covid-19 pagina gemaakt waar analyses en maatregelen gedeeld kunnen worden, maar ook een overzicht is van de acties van de sociale media bedrijven op dit gebied.

Nederland heeft in het RAS onder andere de beleidsdocumenten gepubliceerd die ook naar het parlement gestuurd zijn. Te denken valt aan Kamerbrieven en het recente onderzoek van de Universiteit van Amsterdam naar het huidige wetgevende kader rondom desinformatie.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Pagina 2 van 4

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Datum
8 juli 2020
Kenmerk**Bijlage: Overzicht MID ongerubriceerde delen****MID 01-05**

Geen ongerubriceerde conclusies

MID 08-05

- Onjuiste informatie rondom 5G en niet bewezen verband met COVID-19.¹
- EU: aandacht vanuit pro-Kremlin media voor COVID-19 lijkt steeds verder af te nemen. Wederom meer aandacht voor oudere narratieven rondom o.a. MH-17.²

MID 15-05

- Vooral de Kamerbrief van minister Ollongren heeft media aandacht getrokken. Hierbij wordt met name verwezen naar het stuk waar de beperkte invloed van Russische narratieven in Nederlandse sociale media groepen wordt beschreven.³
- EDEO: Complottheorieën over COVID-19 zijn veelvuldig aanwezig op het internet. Pro-Kremlin media verspreiden ook dit soort theorieën.⁴

MID 29-05 (twee weken)

- EDEO: pro-Kremlin media lijken terug te vallen op oudere, bestaande narratieven. Desalniettemin lijken verhalen rondom COVID-19 niet te verdwijnen uit het informatiedomein. De hoeveelheid berichten rondom COVID-19 neemt wel af.⁵
- In de media wordt aandacht besteed aan complottheorieën rondom COVID-19. Zowel rondom verspreiders van deze theorieën als onderzoeker naar waarom mensen deze theorieën verspreiden.^{6,7,8}

MID 05-06

- Bill Gates blijft als naam opduiken in diverse complottheorieën.⁹
- Sociale media bedrijven lijken moeite te hebben met het verwerken van gerapporteerde berichten gerelateerd aan misinformatie rondom COVID-19.¹⁰

MID 12-06

¹ <https://www.nu.nl/wetenschap/5764227/nuclecht-niet-bewezen-dat-5g-slecht-is-voor-de-gezondheid.html>

² <https://euvsdisinfo.eu/coronavirus-declining-ukraine-on-therise/>

³ Berichtgeving media: Trouw, Volkskrant, Volkskrant.nl, RTL Nieuws.nl, telegraaf, ANP, Haarlems Dagblad.nl, Parool.nl, Radio 1 Journaal, nu.nl

⁴ <https://euvsdisinfo.eu/capitalising-on-the-coronavirus-onspiracist-frenzy/>

⁵ <https://euvsdisinfo.eu/back-to-basics-ukraine-revisionism-and-russophobia/>

⁶ <https://www.gelderlander.nl/home/ho-janet-ossebaard-53-graancirkels-verruilde-voor-massaal-gelezen-corona-complotten~aa482a5c?referrer=http://www.verhalenbank.nl/items/show/129624>

⁷ <https://www.nu.nl/weekend/6053009/socioloog-harabam-complotdenkers-hebben-soms-gevoon-een-punt.html>

⁸ <https://www.meertens.knaw.nl/cms/n/nieuws-agenda/nieuws-overzicht/278-2020/146209-onderzoekers-meten-de-gevoelgheid-voor-corona-nepnieuws>

⁹ <https://nos.nl/op3/artikel/2335602-waarom-de-naam-bill-gates-in-coronatijd-zo-vaak-opduikt.html>

¹⁰ <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/coronavirus-social-media-misinformatie-facebook-twitter-a9547446.html>

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Pagina 3 van 4

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Datum
8 juli 2020

Kenmerk

- GGD Fryslân waarschuwt voor nep-sms'jes met de oproep tot contactonderzoek.¹¹
- In de mededeling van de Europese Commissie rondom desinformatie en COVID-19 worden Rusland en China specifiek benoemd als actoren die het democratische debat proberen te ondermijnen, sociale polarisatie proberen verergeren en hun eigen imago in de COVID-19 context proberen te verbeteren.¹²
- EDEO: Pro-Kremlin media toont hernieuwde interesse in COVID-19 gerelateerde desinformatie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van herhaling van oudere narratieven.

MID 19-06

- Brits onderzoek stelt dat mensen vatbaarder zijn voor het geloven van complottheorieën rondom COVID-19 wanneer zij voornamelijk sociale media raadplegen als nieuwsbron.¹³
- Op basis van open bronnen onderzoek concludeert EU DisinfoLab dat er een link bestaat tussen de Franse nieuwswebsite Observateur Continentaal, de denktank One World en de Russische militaire inlichtingendienst (GRU). Beiden verspreide artikelen en narratieven met complottheorieën en valse claims rondom COVID-19.¹⁴
- Twitter haalt accounts neer die gerelateerd worden aan Rusland, Turkije en China. De aan China gerelateerde accounts verspreiden o.a. desinformatie over de reactie van de communistische partij op COVID-19.¹⁵

MID 26-06

- EDEO: de pandemie is niet langer het focus punt van pro-Kremlin media zoals dit in maart en april was. Desalniettemin verspreiden deze pro-Kremlin media complottheorieën en desinformatie over COVID-19.¹⁶
- Diverse media controleren berichten en beweringen op onjuistheden rondom COVID-19.¹⁷

¹¹ <https://www.ic.nl/friesland/GGD-waarschuwt-voor-nep-smsjes-over-contactonderzoek-25745471.html>

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1006

¹³ <https://www.bbc.com/news/uk-53085640>

¹⁴ https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2020/06/20200615_How-two-information-portals-hide-their-ties-to-the-Russian-Press-Agency-Inforos.pdf

¹⁵ https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/information-operations-june-2020.html en <https://www.nytimes.com/2020/06/11/technology/twitter-chinese-misinformation.html>

¹⁶ <https://euvsdisinfo.eu/throwing-darts-to-see-what-sticks/>

¹⁷ <https://www.nu.nl/nucheckt/6058920/nucheckt-ggd-test-betrouwbaar-onjuiste-uitslagen-zeer-uitzonderlijk.html>, <https://www.nu.nl/nucheckt/6059641/nucheckt-apple-en-google-hebben-niet-stiekem-corona-apps-geïnstalleerd.html>, <https://www.nu.nl/nucheckt/6059681/nucheckt-mogelijk-verband-tussen-bloedgroep-en-ernstig-verloop-covid-19.html>, <https://www.nu.nl/nucheckt/6060087/nucheckt-covid-19-is-wel-degelijk-gevaarlijker-dan-seizoensgriep.html>, <https://factcheck.afp.com/video-nurse-giving-misleading-advice-about-masks-spreads-social-media>

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Pagina 4 van 4